

TORAHTAVLIN@ YAHOO.COM שבת הגדול פרשת צו / חג המצות / זמן חירותינו Parshas Tzav - Shabbos Hagadol - Chag HaPesach

רעינות ופירושים לעורר את האדם לעבודת

השי״ת והתחזקות באמונה ובטחוו מאת

ושילש את דבריו כמה וכמה פעמים.

הרה"ק בעל האמרי חיים מויזניץ זי"ע היה ידוע ברבקותו הגדולה אל הזמן

מספרים עדי ראיה שנכחו במקום בשעת מעשה. שבאחד הפעמים ראו את

הקדוש והנורא של ליל הסדר, כל השנה היה מדבר ועוסק בזה, בכל הזדמנות

שנקרתה לפניו השתדל להזכיר כי הנה מתקרבים אנו לקראת הזמז הגדול והקדוש

ה׳אמרי חיים׳ מגיע לאתרא קרישא מירוז. אל ציוז התנא האלוקי רבי שמעוז בר

יוחאי – שגם לשם נכספה וגם כלתה נפשו – ומשאר דרכה רגלו בהיכלא קרישא

ררבי שמעוז. השתנו פניו כאש להבה והפיל את עצמו על הציוז המצוינת בבכיות

נוראות. בעודו מצעק ואומר בקול רעש גדול: ״מ׳זאל האביז דעת צום הייליגעז מצה.

רעת דקדושה צו עסין די מצה" [-שנזכה לדעת דקדושה באכילת המצה]. כך שנה

מיכלא דאסוותא ומיכלא דמהימנותא. בזוהר הק' (ח"ב קפגי) מבואר שהמצה הוא

מיכלא דאסוותא' - מאכל של רפואה, דהיינו שהמצה מרפאת את האדם מכל

תחלואי הנפש. במיוחר מסוגלת המצה לחזק ולחדר בלב האדם את האמונה

הטהורה בהקב״ה מלר מלכי המלכים. ועל כז נקראת גם ׳מיכלא דמהימנותא׳ –

מאכל האמונה. שהרי בכל ימות השנה עסוק האדם בשטף החיים ובטרדות הפרנסה

וכיוצא בזה. מתוקף כר עלול לבוא לידי שכחה ח״ו מהשי״ת. עד שיהיה נדמה לו כי

הוא לבדו ובכוחות עצמו עשה את החיל הזה. לכז צריד האדם לאכול פעם אחת

בשנה מז המצה הקרושה. והאכילה הקרושה הזאת תשפיע עליו אמונה וטהרה לכל

השנה כולה. משל למה״ד, למלך גדול ונישא שהיה לו בן יחיד יניק וחכים, יפה עינים

טוב רואי. כולם כאחר יעידוז יגידוז שעלם זה לגדולות נוצר. אולם יום אחר שוד

שבר בחצר המלוכה. בז המלך המהולל נפל למשכב, עד שמגודל החולי עברו עליו

במה ימים מבלי שיכניס אל פיו דבר מאכל כלשהוא. בבית המלר שררה תאנייה

לאחר כמה ימים פקח בז המלך את עיניו וביקש שיביאו לו לאכול דבר מה כי

הרעב גבר עליו מאד. כל הסובבים שמחו מאד על כר וכבר עמדו להגיש לו מיני

מזונות מכל טוב בית המלר. אולם הרופא הגדול. שהיה ממונה על רפואת הבז. עצר

בעדם ובכל תוקף לא נתו להם ליתו לו לאכול מכל הבא ליד. קודם כל צריך

להמתיז כמה ימים בהם יאכל בז המלך רק מאכלים טובים ומועילים שמבריאים את

המאכלים האסורים עליו. עלול הדבר להשפיע עליו לרעה ולסכז את כל בריאותו.

מאחר שחשש הרופא שבכל זאת לא ישעה בז המלך לאזהרתו ולא יוכל להתאפק.

בפי הנדרש ממנו. לפיכר ציוה לבער מז הבית את כל המאכלים האחרים. ורק לאחר

במה ימים בהם יאכל ממאכל הרפואה יהא מותר לו לאכול מכל מה שלבו חפץ.

הרופא המשיך להזהיר את החולה, שאם לא ישמע אליו ויאכל כעת את

הגוף. ורק לאחר שיתחזק מעט ותשוב אליו רוחו יוכל לאכול גם מאכלים אחרים.

אנייה, הרופאים לא ידעו לשות עצות בנפשם כיצד להעלות ארוכה לבז המלר.

של ליל הסדר, ממש בהגיגיו תבער אש לזכר המצוות הקרושות הנוהגות בליל זה.

יד-כב ניסן תשפ״א – March 28-April 4, 2021

הגה״צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט״א ראש ישיבת שער השמים בירושלים עיה״ק

שבכל הלילות אנו אוכליו חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה ... (סרר הגדה של פסח) - דעת דקדושה לאכילת מצה

הנמשל ברור. כל השנה כולה משתקע האדם בחומריות ובעניני העולם הזה. עד שבמשר הזמז מתגשם לגמרי ונעשה כחולה מסוכז. כל האמונה ושאר ענייני היהדות נמצאים אצלו בסכנה, לכז מצווה עליו התורה הקרושה, שלמשר זמו קצוב של שבעת ימים לא יאכל כלל שום מאכל של חמץ שעלול לטמטם ולגשם את המח. אלא יאכל רק מו המצה הקרושה שהוא מיכלא דאסוותא ומיכלא דמהימנותא. ובכח זה תתחזק קומתו הרוחנית ואף ישוב לאיתנו הראשוז. ולאחר מכז. אפילו אם יאכל משאר מיני המאכלים כבר לא יזיק לו כל כר.

חמץ ומצה - יצר הטוב ויצר הרע. הרבה יש מה לעסוק בפנימיות העניז של אכילת מצה ומעלתה. אולם קודם כל במובז הפשוט ביותר. המצה אינה עשויה משום רכיב מיותר מלבד קמח ומים שהם יסוד קיום הגוף. ומיד לאחר הלישה לוקחים את העיסה. מרדדים אותה עד דק, ותיכף לאחר מכז מכניסים אותה בתור התנור ואופים אותה כמו שהיא, דקה וכחושת מראה. לא כן החמץ, שמלבד הקמח מוסיפים ליתן לתוכה גם שאור ומחמצת שגורם לבצק לתפוח ביותר. כשלאחר מכז מוסיפים להשהות עוד את העיסה עד שנעשה שמן ובעל מראה עבה ביותר. ורק כאשר העיסה תפוחה כהוגז מכניסים אותה אל תור התנור. כשבסופו של דבר יוצא כיכר גדול ועב, נחמד למראה ובעל רושם חיצוני.

מבואר בזוהר הק׳ (ח״ב מ:), שזהו אם כז החילוק היסודי ביז שני מיני מאכל הללו. שהחמז מורה על גאוה וחשיבות עצמית. שזהו גם יסוד הפשיעה ואם כל חטאת. וגם נמשל החמץ ליצר הרע שמפתה את האדם ומביאו לידי חטא. כמו שאמרו חז״ל (ברכות יז.) 'גלוי וידוע לפניר שרצוננו לעשות רצונר. ומי מעכב? שאור שבעיסה!'. מפרש שם רש"י. שאור שבעיסה - יצר הרע שבלבבנו. המחמיצנו'. מה שאיז כז המצה. רומז על ביטול העצמיות והכנעת הלב לגמרי. ללא שום נגיעה עצמית או כוונה חיצונית. בלתי לה' לבדו, ואכז בליל גדול וקדוש כזה של ליל הסדר, שבו מתעלה כל איש ישראל להיות במקום גבוה ונשגב. הרבה יותר ממה שראוי לזה מצד מעשיו, אוכלים אנו רק מצה שמרמז על היצר הטוב, כי עתה הוא זמן שליטתו של היצר טוב. וכדאיתא בספה״ק. שבליל הפסח זוכה כל איש ישראל להארת הקדושה בדרגה הגבוה והנעלה ביותר. בדרר של דילוג וקפיצה ושלא על פי הסדר. כי לפי הסדר הרגיל צריכים ללכת מז הקל אל הכבד. מדרגה אחת של הקדושה למשנהו עד שעולה למעלה למעלה. ואילו בליל זה זוכה כל אחד ישראל לדלג

באחת עד לדרגת הקדושה גבוהה במאד מאד, הרבה יותר ממה שהכין את עצמו. שבכל הלילות חמץ ומצה. בדרך רמז אפשר לומר שזהו הכוונה בקושיא הראשונה שאנו מקשים בליל הסדר: ׳מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות. שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה'. וזהו פירושו: בכל ימות השנה שרוי האדם במלחמה ביז היצר טוב לביז היצר הרע, והאדם עומד ביניהם ותוהה, אינו יודע בקול מי לשמוע. אם לצד הקדושה שנקרא ׳מצה׳. ואם לסיטרא אחרא המכונה ׳חמז׳.

the אנן קיום המצוה is only until אריכות. it is still appropriate to have אעם מצה בפיו the whole night. עיי"ש באריכות.

The Brisker Rov *zt*"ו בהגדה של בריסק I savs that if the מצוה is right that the מצוה of the מצוה of the מצוה of the מצוה of the מצוה מאוין לא מצוה אוין לא מצוה לא מצוה אוין לא מצוה אוין and when following his advice one doesn't need to actually make a אפיקומע. This is because אפיקומע means the last מצה that one eats & it isn't אַניקוא אָניקא גער א געד א be ate before אַניקומן is automatically the אפיקומן, however if the *halacha* is atomatically the however. if the *halacha* is like אניקומע ד then the last אניקומע that he ate after אניקומע is the אפיקומע. The idea is, says the בריסקר רב to rush the seuda to make חצות as this is insensitive to the בעלת הבית who worked so hard on the preparations and now everyone is rushing through it. One must not be insensitive. If one sees that time is running out, he should use the אבני ניר or speed up his .מגיד or speed up his .מגיד

A SERIES IN HALACHA LIVING A "TORAH" DAY Halachos for a Unique Shabbos/Erev Pesach and Pesach

מאת מוה״ר ברור הירשפלד שליט״א ראש כולל עטרת חיים ברוך קליבלנד הייטס

Disposable Utensils. Many people use disposable utensils this Shabbos so that no Chometz crumbs touch any Pesach utensils. For washing before the meal and for the Kiddush cup, one should preferably not use disposables. These two mitzvos require a "כלי" (proper utensil) and the *Poskim* (1) debate whether an item made to discard after one usage has that status. Also, the honor of the *mitzvah* might obligate us to use the nicest objects available. Even though those who use these at *shul kiddushim* or while traveling have upon whom to rely, at home he should avoid all doubts by using proper permanent vessels. With minimal care one can keep them away from crumbs by removing them from the table right after Kiddush. Even if a crumb would touch a Pesach Kiddush cup, it is a cold, dry, short-term contact. One can take the cup to a utility room sink, rinse off the place of contact with cold water and it's perfectly Kosher for Pesach.

The Egg Matza Method. Ashkenazim have a strict custom not to eat egg *matzos* all *Pesach*. Those who find it hard to chew regular matza may use egg matzos except to fulfill the mitzvah on the two Seder nights (2). The correct beracha for egg matza is "מאונות" yet if one uses it like bread as part of a whole meal, it's beracha becomes "המוציא" and one can fulfill the mitzvah of the Shabbos meal with egg matza. Some people would rather get rid of their "real" chometz by using egg matzos for the meals on the assumption that using egg matza to fulfill an obligatory meal elevates its status to the level of bread (3). NOTE: Those who split the morning meal to satisfy a minority opinion that one can fulfill the third meal in the morning should not rely on egg matzos unless they eat the first meal as a small obligatory meal and the second one as a real filling meal (4). That alone is also not so simple because the second of the three meals is supposed to be the most important meal. Also, others suggest that the egg matzos are only elevated to the level of bread if they are eaten together in the same bite as the courses of the meal (5).

Sleeping on Shabbos to be Rested at the Seder. One may sleep on Shabbos to be rested for the Seder. However, one is not allowed to say that he is doing it for that purpose (6). If one cannot get children to rest without stressing the purpose there is whom to rely on to tell them so (נשמת השבת ד:רצא).

Tips for the Seder. Children must be in a happy, receptive mood at the Seder. No matter what happens or spills, only soft talk should prevail. Care should be taken that there are no winners or losers in stealing the Afikoman. Many take care of this by promising to all relevant parties a present for not taking the Afikoman and then effectively hiding it. After the 4 questions and saying "עבדים היינו" (the first paragraph to answer), one should stop and explain that the basic answer (with more details to follow) has just been given - we eat Matza to remember the hurried exodus out of Mitzravim; Maror to remember the bitter life as servants; we recline and dip like the free aristocrats we just became. To avoid long delays the leader of the Seder or a family group should measure and give out to all before washing for the meal the amount to eat for Matzos Mitzvah. After the berachos he gives each person a small piece of the top and middle *matza*.

(1) עיין טבילת כלים א (י) (2) רמ"א תמדא (3) אגרות

משה או"ח קנה (4) לפי ענית דעתי (5) שמירת שבת נד

R' Henoch Plotnick shlit'a (R"M Yeshivas Meor HaTorah) would say:

יולפי שהוציא את עצמו מו הכלל כפר בעיקר. ואף אתה הקהה את שיניו ואמור לו" - Perhaps the *Baal Haggadah* is telling us a chiddush, that despite the Rasha's chutzpah and harsh rhetoric, he might not be the only one to blame. 'אף אתה' - you too have to bear some of the responsibility, 'הקהה את שעיע' - blunt YOUR teeth, as if to say you bear responsibility for the education of your own child. אמור' - and teach him, say to him the reason Hashem took us out was to fulfill His mitzvos. The word אמור' is used as a לשון רכה, a soft expression. You cannot be too harsh because part of the problem is your fault as well. Perhaps, had you been more careful in monitoring his *chinuch*, maybe his attitude would have been a little less cynical, and more accepting of his rich heritage that he seems to have no appreciation for. This narrative would then serve as a wake up call to get our ducks in order ahead of time and foster a warm and loving relationship with every child, especially the more challenging ones."

would say: "The love of חירות is the love of others; the love of שעבוד and power is the love of ourselves."

\	A WISC WIAII WOULD Say.	The love (
Ζ	Printed By: Mailway Services,	You AF
	Serving Mosdos and Businesses	
4	Worldwide Since 1980	connectio
1	(1-888-Mailway)	(for YO

Wishing all of Klal Yisroel a happy 103,700+ **RE important AND so is your** and healthy Chag HaPesach. יה"ר שנזכה לסיום הוציאנו מיגוו לשמחה. 855 400 5164 מאפילה לאורה, ומשעבוד לגאולה אכי"ר

הוא היה אומר

(קלב) (6) משנה ברורה רציד

on to Hashem with יראת שמים OU & for US!) --PLEASE SIGN!

PENETRATING ANALYSIS AND THE WEEKLY HAFTORAH m R' TZVI HIRSCH HOFFMAN SHLITA OF THE SIFREI TANACH

היו כל זדים וכל עשה רשעה קש ... (מלאכי ג-ימ) -

In the *Haftorah* for *Shabbos HaGadol*, *Malachi HaNavi* describes the callous skepticism that the Jewish people felt regarding divine reward and punishment and how despite their poor behavior they still achieved wealth and prosperity. Malachi describes their day of reckoning and how "all the arrogant and all the doers of evil shall be straw." Why? What is the comparison?

R' Chanoch Zundel Ben Yosef zt"l (Etz Yosef) explains that straw is merely used to house the wheat kernel inside,

ויאמר יהושע אל העם התקדשו כי מחר יעשה ה' בקרבכם נפלאות ... (יהושע ג-ה) - הפמרה לימים ראשונים של פסח

On the first day of *Pesach*, the *Haftorah* details the national *Pesach* offering in Gilgal during the times of Yehoshua Bin Nun. On the second day of Pesach, the Haftorah speaks about the Korban Pesach brought by King Yoshiyahu after his discovery of an ancient Sefer Torah in the Bais HaMikdash, and his subsequent purge of all idol worship in *Eretz Yisroel*. What is the significant difference between these two national *Pesach* offerings that they were chosen as the Haftoros to be read each year on Pesach?

R' Yaakov Etlinger *zt"l* (Aruch L'Ner) explains in his commentary, Minchas Ani, on the Haggadah Shel Pesach. that in Gilgal, Yehoshua instructed the nation to "prepare vourselves for tomorrow when Hashem will do wonders," *****

ויצא חמר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה ... (ישטי' יא-א) - הפמרה לאחרוז של פסח

On the seventh day of *Pesach*, the *Haftorah* relates how Dovid Hamelech composed his own song of thanksgiving to *Hashem* for all of his victories and deliverances from his enemies. On the eight day of *Pesach*, the *Haftorah* alludes to the redemption from Egypt while illustrating the famous vision of the Messianic Era when peace and harmony will reign supreme among all people. In it, Yeshava HaNavi prophesies the nation's redemption from "a staff from the shoot of Yishai" – a clear reference to Moshiach who will stem from Dovid Hamelech, the son of Yishai.

R' Schneur Zalman of Liadi *zt''l* (Baal HaTanya) makes a beautiful observation. According to tradition, the

and once the wheat is harvested, the straw is discarded and used for fertilizer. Still, straw can also be used to make a fire.

Thus, says Malachi, although Bnei Yisroel saw moments of wealth and prosperity despite their sinful ways - like the discarded straw being used to make a fire, the truth is that their sinful actions make them no better than the main use of discarded straw - as dirty fertilizer on the ground.

This ought to awaken even the most ardent skeptic to once again believe that there are consequences for one's actions. *******

however, by King Yoshiyahu's national *Pesach* there is no mention of any self-preparation for Klal Yisroel. He explains that *Chazal* detail the process of repentance and the steps to achieve it. That process begins with a person ridding himself of any sinful thoughts through regret of any former aveiros.

Pesach is a time of cleansing and Jews the world over scrub their homes clean while simultaneously scrubbing their hearts of any past iniquities. Therefore, while in Gilgal, Yehoshua instructed the nation to prepare themselves for the Korban Pesach by looking inside their hearts and cleansing their souls of any sinful thoughts, but by King Yoshivahu, the cleansing process had already been done through his purge of idolatry and so no further preparation was needed.

seventh day of *Pesach* has redemptive qualities to it. This not only lends unparalleled power to the day in terms of personal redemption from sin, but on this day, the eternal light of *Moshiach* shines bright, giving the Jewish people a glimpse of what the future holds for them.

Therefore, on the final days of the Yom Toy of Pesach where the central theme is of redemption from Egypt, the Haftoros depicting the correlation between Dovid Hamelech's personal redemptions, and the times of Moshiach (the descendent of Dovid), in order to stir the Jewish people out of their "exile slumber," and begin to look forward to a time of idyllic calm and bliss.

לחג הפסח תבליו מדף היומי ביו הריחים – שייר ר״א בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן ״ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה״. מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות ע״כ.

The Shulchan Aruch [תעז סי' א'] paskens that a ראית must be eaten at the end of the סעודה & finished before ראינת. This called the אפיקומו to sav that אני הקרבו פסח לאכר הקרבו פסח bo sav that לזכר הקרבו פסח לאפיקומו needs to remain one's mouth only during the זען מצוה, which according to אביע is only until אינו מצות & afterwards one may eat anything he wants.

Based on this *pshat* the suggests that if someone realizes in middle of the seuda that he will not be able to finish the אפיקונאן before אפיקומן, he should stop & eat a כזית מצה & make a אפיקומן. If the *halacha* is like רבי אלעזר בו עזריה then this should be my אפיקומן. He should then wait until after ארצות & eat his seuda. Afterwards, he should eat another יוצא ממה נפשד & he was אינות. If the halacha is like אפיקומע that he only has until הצות, then he was אפיקומע with the first אפיקומע & he was permitted to eat after הצות. And If the halacha is like אפיקומו with the second אפיקומו with the second אפיקומו.

Rav Moshe zt" in אנרות משה ס' d' argues with the אבני נזר argues with the זמן המצוה even though מיות ח' אגרות משה even though

ושפלות הרוח. כדוגמת המצה שאינה מנופחת וגם אינה מתנשאת כמו החמז. ומאחר שנשברה רוח גאוותו של פרעה ממילא נשברה גם קליפת הטומאה של מצרים. כי הגאווה הוא יסוד הטומאה והחטא. ומאחר שנשברה גאוותו נשברה גם קליפת ארץ מצרים ויצאו בני ישראל לחירות עולם. לפי זה יתפרש גם מה שאנו אומרים בהגדה: 'מצה זו שאנו אוכלים על שום מה. על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיז עד שנגלה עליהם מלר מלכי המלכים הקדוש ברור הוא וגאלם׳. דהיינו מאחר שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים בגילוי נורא ונשגב. ממילא לא הספיק בצקם לתפוח ולהחמיז. כלומר. הבחינה של החמז והגאות נשבתה ונתבערה מן העולם, שהלא כל הבריאה כולה בטילה ומבוטלת קמיה דקודשא בריך הוא ושכינתיה, וממילא נשאר רק הבחינה של מצה וענוה, וזהו לא הספיק בצקם להחמיז'. ולפי הידוע לנו מז הספרים הקדושים שקדושת הימים והזמנים לעד קיימת, ובכל שנה ושנה בהגיע הזמן של הנס חוזר וניעור הקרושה של אותו זמז. ואותם האורות שהאירו לאבותינו בימים ההם חוזרים להאיר גם לנו. נמצא שבכל שנה בליל הגדול והקרוש של חג הפסח נשבת לגמרי השאור וקליפת הגאוה מבתינו ונשאר רק המצה ושפלות הרוח. ולכז. אף על פי ש׳בכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה', ובכל השנה גם היצר הרע מתערב בחיינו, אולם ׳הלילה הזה כולו מצה'. בליל זה איז לו להיצר הרע וכל גונדא דיליה שום שליטה עלינו. מאחר שכל כוחו של היצר הרע הוא רק על ידי שמכניס גאוה בלב האדם. אולם בשעה

מאת הרב אברהם דניאל אבשטייו שליט״א מחבר ספר שדה אברהם

וכל המרכה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח ... (סדר הגדה של פסח) ~ בענין מצות סיפור יציאת מצרים,יסוד ושורש האמונה בהשי"ת בא מיכה והעמידו על שלש וכו'. בא חבקוק והעמידו על אחת שנאמר: וצדיק באמונתו יחיה", ע"כ. ודברי הגמ' צ"ב. מהו גדול החשיבות של מצות האמונה בהשי״ת, שזהו מהו שהעמיד חבקוק על האחת ״אמונה בהשי״ת״?

ופי׳ הריטב״א (שם) ז״ל, ״בא חבקוק והעמידה על אחת. שהמקיים אותה מקיים שנצטוינו בפרשת קריאת שמע שכוללת כל התורה. והיינו דכתיב וצדיק באמונתו יחיה כדרר שנאמר בכל המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם". עכ"ל. וכז כתב רבינו בחיי (כד הקמח עניז בטחוז) וז"ל. "מאחר שאתה מתחבר באמונה נמצא שאיז אתה מתבטל מז המעשה הטוב אפי' שעה אחת שהרי אתה מקיים מצות האמונה שאתה כולל בה כל התורה כולה. וכמו שדרשו ז״ל בא חבקוק והעמידו על אחת שנאמר: וצדיק באמונתו יחיה", עכ"ל. ודבריהם תמוהים מאוד. מדוע מצות האמונה בהשי״ת איכא קיום של כל התרי״ג מצוות? ומצינו מקור לדברי הראשונים שהמקיים מצות האמונה הוא כאילו מקיים כל התורה כולה מדברי המכילתא (שמות טו. כו): "והישר בעיניו תעשה – זה משא ומתו, שכל הנושא ונותן באמונה, ורוח הבריות נוחה הימנו, מעלה עליו הכתוב כאלו קיים כל התורה כולה". עכ"ל. הרי מפורש בדברי המדרש כדברי הראשונים. וכעיז יסוד זה איתא בדברי רבינו הגר״א במשלי (כב.יט) וז״ל. ״וציקר נתינתו התורה לישראל הוא כדי שישימו בטחונם בה' כמ"ש וישימו באלהים כסלם וגו', והוא לפי שעיקר הכל הוא הבטחוז השלם, והוא כלל כל המצוות וכו״. עכ״ל. וצריכים להביז. מהו יסוד החשיבות של

אמונה ובטחוז. צד כדי כר, שנחשב לציקר היסוד בנתינת התורה לישראל? ונראה לומר עפ"י דברי **המהר"ל** (מכות שם) וז"ל. "ואמר בא חבקוק והעמידו על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה וגו'. ביאור זה כי ע"י אמונה יש לאדם דביקות בו יתברך, כי איז עצם האמונה רק הדביקות בו יתברך שהוא מאמיז בו ומתדבק בו יתברך באמונתו ואין דבר זה ענין חלקי. כי כל הדברים אשר אמרנו למעלה ע״י אחד מהם יש לאדם דביקות בו יתברך במה, והאמונה היא עצם הדביקות ולא נתיב זה דביקות במה, ולכך העמידן על אחת היא האמונה ובמקום אחר (נתיב האמונה פ״ב) פרשנו עוד. והבז הדברים האלו אשר אמרנו כי איז לבאר יותר מזה. אך כאשר תעמיק כל הדברים מבוארים, נמשכים מן החכמה ומגיעין עד הבינה ואל הדעת. ובדרך זה נמשכים אל יסוד ואמת ואמונה והבן זה", עכ"ל. הרי מהותו של אמונה הוא הדביקות בהשי״ת. [וע״ע במה שאריד המשר חכמה (דברים י. כ)

אולם 'הלילה הזה כולו מצה', בליל הקרוש הזה של תג הפסח יד הקרושה על העליונה ושולט בשליטה ללא מיצרים. לצד הרע איז שום שליטה עלינו.

וכאז הבז שואל. ׳מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות׳. מפני מה זכתה הלילה הזה לעליה יותר מכל לילות השנה, שהרי בכל הלילות צריכים אנו להתמודר עם החמז שהוא היצר הרע ולעמול קשה בכדי להתגבר עליו. ומדוע בלילה הזה אנו זוכים להתגברות הקדושה ועלייה שלא על פי הסדר כלל וכלל.

הלילה הזה כולו מצה. על זה משיבים אנו ואומרים: ׳עבדים היינו לפרעה במצרים׳. אותו פרעה היה מקור הגאוה והחוצפה – בחינת חמז התופח ומתנשא – שכידוע היה פרעה כופר בעיקר ועושה את עצמו אלו-ה. כשהתרברב ואמר שאינו נצרר לסיוע הבורא יתברך שמו - עפרא לפומיהו. לי יאורי ואני עשיתיני' (יחזקאל כמ, ג). כמו כז היה מתנשא על הבריות כאילו יש לו טבע עליוז ואינו צריר לעשות צרכיו. עד שמכח גאוותו הבזויה והשפלה בא לידי חטא וכפירה נוראה באמרו (שמות ה. ב) לא ידעתי את ה״ רח״ל. אולם כל תוקפו וגדולתו של קליפת פרעה היה רק עד שהגיע ליל חג הפסח, כי בזמן הזה סובב הקב״ה בעצמו בארץ מצרים ועשה שפטים גדולים במצרים ובבכוריהם. בכר נתמוטטה שארית גאוותו של פרעה ונתגלה קלונו ברבים. שלעולם אינו שוה אפילו כקליפת השום ואין עצה ואין תבונה כנגד הבורא תברר שמו. כל הברואים כולם לאיז ולאפס נחשבו אל מול השי״ת ומבלעדיו יתברר שמו אי אפשר לנקוף אפילו אצבע קטנה.

ובמקום אותו רוח של גאווה שנבקע כררס הנשבר, ירדה לעולם רוח של ענוה 🛛 שמתנהגים בענוה ובשפלות הרוח – כמו הלילה הזה – איז לו שום כח וממשות.

לקחי חיים ודברי התעוררות נסדרו עפ״י פרשיות השבוע

ספר החינור כתב בביאור מצות סיפר יציאת מצרים (מצוה כ״א) וז״ל. ״משרשי מצוה זו. מה שכתוב בקרבז הפסח, ואיז מז התימה אם באו לנו מצוות רבות על זה. מצוות עשה ומצוות לא תעשה, כי הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו. ועל כז אנו אומרים לעולם בברכותינו ובתפלותינו זכר ליציאת מצרים. לפי שהוא לנו אות ומופת גמור בחירוש העולם, וכי יש אלוק קדמון הפץ ויכול, פועל כל 🛛 כל התורה, והיא האמונה בשם כראוי בקבלת אלהותו ויחודו ועול מלכותו כדרך הנמצאות אל היש שהם עליו. ובירו לשנותם אל היש שיהפוץ בכל זמז מז הזמנים. כמו שעשה במצרים ששינה טבעי העולם בשבילנו. ועשה לנו אותות מחודשים גדולים ועצומים. הלא זה משתק כל כופר בחידוש העולם. ומקיים האמונה בידיעת השם יתברר, וכי השגחתו ויכלתו בכללים ובפרטים כולם", צכ"ל.

הרי מבואר מדבריו שהתכלית במצות סיפור יציאת מצרים הוא לחזק והשרש בלבנו עיקרי יסודות האמונה בהשי״ת. וזהו התכלית בכל היו״ט של פסח. ובאמת כבר האריך הרמב״ז (סוף פרשת בא) בעניז זה, שכל הנסים שנעשו בגאולת מצרים. היה לתכלית הזה. להשריש האמונה בתור לבבו של כל אחד ואחד. שמתור הנסים גלויים אדם מודה גם על הנסים הנסתרים. וכל זה איכלל בכלל האמונה ״אנכי ה׳ אלקיר אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עברים״. והק׳ הראשונים דאמאי כתיב: אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ולא כתיב: "אשר בראתי שמים וארץ"? ותירצו, ראפילו הכופרים והאפיקורסים מודה שהקב״ה ברא את העולם. רק שהם מאמינים שהעולם נוהג על פי דרך הטבע, ומזלות, וכדומה, ואינו נוהג בהשגחת השי״ת. ועל וה נאמר: "אשר הוצאתיר מארז מצרים" - ר"ל. דמעיקרי האמונה הוא להאמיז בהשגחה פרטית. שהעולם נוהג לגמרי בהשגחת הקב״ה, ואינו נוהג כלל על פי דרר הטבע. ואיז שום כח לכוחות הטבע. וזה נתגלה ביציאת מצרים. שהקב״ה גילה השגחתו לציני כל. שאיז שום טבע בעולם. והשי״ת הוא המנהיג את כל עניני הטבע. וברצונו הוא ׳כל יכול׳ לשנות את הטבע כרצונו. וכל זה איכלל בכלל העיקר הראשוז שאני מאמיז "שהבורא ית' שמו הוא בורא ומהניג לכל הברואים. והוא לבדו עשה ועושה יעשה לכל מעשים". הרי. לא רי להאמיז שהשי"ת ברא את העולם. אלא החובה להאמיז שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים – ואיז שום כח אחר שיכול לעשות כלום. לא כח הטבע. לא כח המזלות. ולא שום בז אדם יש לו כח לעשות שום דבר. רק הכל הוא בהשגחת השי״ת. וכל זה נתגלה לנו ביציאת מצרים כנ״ל.

ובאמת זהו תכלית של כל התורה כולה - להאמיז בהשי״ת. דאיתא בגמ׳ (מכות כר. ע"א): "בא דוד והעמידו על אחת עשרה וכו'. בא ישעיהו והעמידו על שש וכו'.

על כלל המצות בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה", עכ"ל. ונראה בביאור העניז, דמי שהוא בעל בטחוז אמיתי, הרי הוא ממילא מגיע להך דרגה של דביקות בהקב״ה, כי בעל בטחון אמיתי אינו אלא מי שדבוק בהקב״ה באמת ובתם לבב. ועי״ז ממילא נעשה עובד ה׳ באמת, כי כל חפצו הוא לעשות רק רצון ה׳, וכי הוא דבוק רק ברצון ה' ית'. ובכן, כל ימי חייו – בכל עת וכל רגע – הקב"ה לנגד עיניו, ועי״ז נתעלה מעלה מעלה עד שמגיע למדרגת הכתוב (תהלים טז, ח): ״שויתי ה׳ לנגדי תמיד", שהוא מעלת הצדיקים כמוש"כ הרמ"א בפתיחתו לשולחן ערוך ודו"ק.

לב

CONCEPTS IN AVODAS HALEV AND HEMSHECH HADOROS

Chazal, cited in **Rashi**, say as follows: אמר רבי שמעון דוביותר צריך לזרז הכתוב במקום שיש חסרוו כיס" - "Extra care, zeal and alacrity are needed in places of monetary loss."

There is a homiletical approach to this dictum. In a place where there is "חסרוו כיס" literally translated to mean "missing a covering," specifically one's mind is not covered or shielded, one must be extra vigilant. Other body parts have a natural protection which prevents or at least somewhat inhibits a person from sinning with them. The mouth has teeth and lips. The eyes have a eye-lids. The ears do as well. And so on. The mind though, is free to wander into "enemy territory" at will. Thus, says the *posuk*, have extra caution in that area. Make sure your mind is guarded.

How do we protect our minds? The posuk continues and tells us: "אש תמיד" - constantly thinking about Torah. which is compared to fire, with a burning passion to serve Hashem; to be a "זאת תורת העלה" - one who aspires to ascend in his pursuit of avodas Hashem.

***** שפוך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו .... (סדר הגדה של פסח) These unique and special words bring us to one of the

many highlights of the *seder* for young and old alike. The seder has now reached its climax and according to some we now pour the "כוס של אליהו". We open the door with the fervent hope that Eliyahu Hanavi himself will enter our home. We then offer on high a *tefillah* to the Almighty that He finally take out His wrath on the *govin*.

The question is: why do we pray for this now, *davka* on the Leil Haseder? This concept applies all year round, doesn't it? Many early meforshim discuss this. The Meiri says that the four kosos correspond to the four "cups of retribution" that Hashem will "pour" out onto the nations of the world, at the time of our final redemption. Therefore, now, at this specific time, after we pour our fourth cup, we recite a *tefillah* with that retribution in mind.

The Orchos Chaim says another pshat. We just performed numerous *mitzvos* this night, we have become appreciably closer to Hashem, and we call out to Him. We then contrast our people to the govim, "אשר בשמד לא קראו".

Perhaps we can offer another Machshava here. In Parshas Shemos we find that the word "ווידע" has another meaning. It means love, an expression of chibah. As it says

בביאור יסוד זה.] וע״ע מש״כ במסילת ישרים (פרק א׳) ששלימות אמיתי הוא רק ע״י הדביקות, וכ״כ בעוד כמה ספרים הק׳. ולפי״ר מובן שפיר דברי **הגר״א** הנ״ל, שעיקר נתינת התורה היה כדי שישימו בטחונם בה׳, דהא רק ע״י בטחון אמיתי שייך להגיע לאותו שלימות האמיתי. וזהו תכלית של כל התרי״ג מצות.

וכ״ז מפורש בדברי **המאירי** במכות (שם) ז״ל, ״כל המצות פונות אל תכלית אחת הוא התכלית שראוי לכל משכיל להדריך עליו כל פעולותיו, והוא הכונה לעבודת השם, והוא שאמרו (אבות פ״ב, י״ב): וכל מעשיך יהיו לש״ש. והוא שדרשו בכאן

FROM THE FAMILY OF R' CHAIM YOSEF KOFMAN ZT"L צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה ... אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה וגו' (ויקרא ו-ב.ו)

The posuk in the Haftorah for Shabbos Hagadol states: זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו ... על כל ישראל ... הנה אנכי "שלח לכם את אליה הנביא. The Chofetz Chaim *zt*"l explains the connection between these two seemingly unrelated thoughts. The last Navi ends his sefer with a message for us. In order to succeed in our quest to bring *Moshiach*, we must strengthen our commitment to Limud HaTorah. And should one think that learning is only for kollel yungerleit or for the smart and wise, Malachi Hanavi says otherwise. He says it is "על כל ישראל". Every single Yid owns a portion of the Torah. To protect our kodesh hakadoshim, our minds, which do not possess the aforementioned protections the way other organs enjoy, we must act with extra diligence and constant vigilance. Never underestimate the power of a small short *shiur* or listening to a *dvar Torah* while driving. These ostensibly small acts can transform your life and keep the fires burning. May we be zoche to the kiyum of his nevuah, "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא" - b'karov mamash!

מחשבת

in the *posuk* (ב-כה), "וידע אלקים" - Hashem knew the pain that His beloved children were going through - and He loved us even more. The efforts we invest in preparation for the Leil Haseder and the seder itself, the money, the time, and the herculean labor expended by our Yiddishe Mamas leading up to Yom Toy, stand as a testament to our intense love for Hashem. For this reason, we contrast our relationship with Hashem to that of the govin, "אשר לא ידעוך" - they do not know you or have that *chibah* for you, the way we do.

We also utilize this expression of love in our daily davening. We recite as part of birchas haTorah the beracha of "והערב נא". In it we sav, "ונהיה אנחנו וצאצאינו ... כלנו יודעי שמד". We are being *mispallel* that we and our progeny nurture this loving relationship with Hashem through the Torah. We must all become "יודעי שמך" - people who know and love Hashem.

So let us approach this year's *tefillah* of "שפוך חמתך" with extra feelings of closeness to Hashem, and may we takeh see the fruition of these posukim very soon. Let us truly go from slavery to freedom. Let us take the galus out of ourselves, so that Hashem will finally take all of His beloved *Yidden* out of this long *galus*! May we all be *zoche* to greet Moshiach Tzidkeinu B'mihera Biyameinu, Amen!

Hearing this, the *Rebbe* called for his *Rebbetzin* and said, "Tell me the truth, please. What kind of *matzos* were placed before me at the Seder table?" The Rebbetzin turned faint and was afraid to speak up, so she held her peace. "Do tell me, please," he reassured her, with a gentle smile, "you have nothing to be afraid of."

The Rebbetzin mumbled the truth: "Ordinary matzos ..." she said. And then she proceeded to disclose the whole story. The *tzaddik* listened and smiled again. He now turned to the zealous young husband standing before him. "Look, my son," he said. "On the first night of *Pesach*, I ate plain, ordinary *matza* and I pretended not to know nor sense the difference, in order that I should not be brought to expressing hard feelings or harsh words, G-d forbid. It was not hard for me to sense a difference in the quality of the matzos, but why should I make an issue out of it?" He looked directly at the young man and asked, "And you want to divorce your wife because of shruya?" After that, the young couple managed to see past their differences and the *tzaddik* was able to restore harmony between them. Soon, they left with a newfound sense of peace in the home.

קשה פרנסתו של אדם כקריעת ים סוף ... (פסהים קיה. - שייך לשביעי של פסח)

A young avreich living in Bnei Brak once came to Maran Haray Elazar Menachem Mann Shach zt", Rosh Yeshivas Ponovezh, with a heavy heart. He explained that his wife had been searching for a specific type of teaching job for quite a while and to their fortune, she finally landed an excellent position in a fine school. It was what she had been hoping for and they finally would be able to have a decent *parnassah* for their family. Unfortunately, soon after being offered the position, the job offer was hastily rescinded and given to another person, a woman who just happened to be a close relative of a person who used his connections in the school to pull strings and get her the job.

The avreich was quite distraught. "Rebbi, such a thing is not fair. My wife was offered the job and then they gave it away to someone else with better 'proteksia' - now how will we find a job and a decent sustenance for the family?'

Rav Shach dismissed the man with the wave of a hand. "What you are telling me is two totally different things. There is the 'plague' of *proteksia*, which many people use with impunity and it certainly should be stopped, especially if it will hurt another person who might even be more qualified. But you didn't come just to complain about proteksia - if you had some, you yourself might have used it! What you are upset about is the *parnassah* that you thought you had through your wife and now you think it is gone. How wrong you are! I can guarantee you that the parnassah your wife is supposed to bring in will come to her. All parnassah comes from Shamayim, and one person cannot take away another's sustenance in the slightest no matter how much proteksia they have. This man who pulled strings is foolish to believe he can use underhanded actions to ensure that his relative gets what she needs. It doesn't work this way - you should not be foolish like him - be smart!"

Rav Shach opened up a *Gemara Pesachim* and showed the young *avreich* the words of *Chazal* (118a): "Our Sages compare earning a living to Krias Yam Suf, as it says, 'נגור ים סוף לגורים' and right next to it, it says, 'נותו לחם לכל בשר'. Now, since by Krias Yam Suf each and every Yid passed through the sea and came out safe and sound on the other side, so too, each and every person will have the *parnassah* that is set aside for him...."

EDITORIAL & INSIGHTS ON ONE'S MIDDOS TOVOS

that *Hashem has a plan*. And don't worry, everything is

under control...just not yours. *Pesach* is the first time He

revealed Himself to the world. He set up the Jewish people in

such a way that they were frustrated, anxious, petrified, and

helpless, and the lesson we were meant to learn as we stood

there at the roaring sea was, "Don't worry, I have a PLAN. A

plan greater than anything you could ever dream about." And

boy, was the world shaken and shocked as Hashem split the sea

to allow His beloved nation to go free. This all happened on

Pesach and every year on *Pesach*, we are meant to reinternalize

this message that Hashem is running the show. Hashem has an

the end of the story and how things turned out for the good.

But without the difficulty, the frustration, and the scare, we

would never appreciate the magnitude of the awesome plan of

Hashem. This is why the word NES, which means miracle, is

It is very easy to rejoice and thank *Hashem* when we see

amazing plan, and we have to stay calm and enjoy the show.

FROM THE WELLSPRINGS OF R' GUTTMAN - RAMAT SHLOMO One of the greatest messages of the Yom Tov of Pesach is made up of two letters. Because a true miracle is made up of two parts. NUN stands for Nefila, falling down. The difficulty. the disappointment, the pain. SAMECH stands for Semicha, which means support when Hashem in His glory shows His

might and picks us up in a way we couldn't have imagined. *Pesach* is the time to strengthen our *Emunah*. It is the *Yom* Toy that sets the foundation of our entire relationship with Hashem. It was on Pesach that Hashem chose us to be His beloved bride, His firstborn child, His Chosen People. And it is on Pesach that we pass-over this message to our children, so they can pass it on to their children for future generations.

So, let the focus of this Yom Tov not only be about clothing and food. Let us share our own personal stories of hashgacha pratis with our families and our guests. Let us spread the message of "Hashem has a Plan" with everyone we meet so we can strengthen our own *Emunah* and pass it over to others. May we all be *zoche* very soon to see and experience with true Emunah and joy the Final Plan of the Master of the World.

the *Chofetz Chaim* as his personal mentor. He returned to the United States before the outbreak of World War II, where he became principal at *Yeshivah Torah Vodaath*, in Brooklyn, NY, working under the guiding hand of his father-in-law, **R' Shraga Feivel Mendelowitz** *zt*"*l*, who was also the founder of *Torah Umesorah*, the National Society for Hebrew Day Schools. He and his son-in-law trained and inspired a generation of Jewish educators who founded Jewish day schools in many American Jewish communities, forming the backbone of Jewish education in this country.

overhead

ls & clot

er Shab

On behalf of the

While still learning in Radin, Sender was surprised when one day, a few months into the *zman*, he received a message that the *Chofetz Chaim* wished to speak with him. Understandably, this made the young American *bochur* nervous and anxious. The *Chofetz Chaim* was already an old man, well on in his years, and he generally did not meet with any of the students in a private setting. In fact, not only did Sender Linchner never merit to speak with the *Chofetz Chaim* before, he had even only managed to briefly see his holy countenance just a few times.

As he entered the home of the *Tzaddik*, he was quite anxious and tense, but the warmth exuded by the *Chofetz Chaim* helped him relax quite a bit. The *Chofetz Chaim* began by asking him how he was faring in *yeshivah*, how often he is in touch with his family back in the United States, and other personal questions about his general well-being. Sender felt better that the *Chofetz Chaim* was taking an interest in his needs and really cared. He then showered him with a multitude of *berachos* and well wishes that Sender should have much success with his learning, and with all his endeavors.

When Sender Linchner returned to the *yeshivah*, a crowd gathered around him, as everyone was curious to know what the highly unusual meeting was about. Sender shrugged his shoulders and explained to them that he himself had no idea why he was invited to meet with the *Chofetz Chaim*, and based on the conversation, there was nothing specific that the *Tzaddik* wished to tell him. Of course, he was still thrilled and it was an experience he cherished and never forgot.

A few days later, the reason for the meeting became known. It was only a few weeks before *Pesach* and there was a severe shortage of flour in Russia. Always thinking about the needs of *Klal Yisroel* before his own, the *Chofetz Chaim* was very concerned that millions of Jews living in Russia would not be able to procure *matzos* for *Pesach*.

One evening, the *Chofetz Chaim* received the incredible news that the government of the United States of America, delivered a huge emergency shipment of flour intended for the starving Russian people. The *Chofetz Chaim* was ecstatic about the news. The Russian Jews will now have *matzah* for *Pesach*. It was a tremendous relief for him.

Wanting to express his great appreciation to the United States for the kindness and largesse they carried out, the *Chofetz Chaim* was well aware that simply writing a letter addressed to the American Government would probably not do the trick. Yet, he still very much wished to somehow express his appreciation to the American people.

The *Chofetz Chaim* therefore invited the only American *bochur* at that time learning in the *Radin Yeshivah* to his house where he made him feel very special and showered him with *berachos*. This was the only way he could show a measure of *Hakaras Hatov* to the United States for the kindness it had done. Although he knew that the American Government and the American people would never hear about his gesture of thanks, he nevertheless understood that gratitude was something that a person must show regardless if the person who extended the kindness is aware of the thanks or not. We must always recognize the good in others as well as the good done for us by others. (**R' Eliezer Abish, Portraits of Prayer**)

מצה זו שאנו אוכלים על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ .... (סדר הגדה של פסח)

Two of the local *Gabbai Tzedaka* had come to the home of the **Apter Rov**, **R' Avraham Yehoshua Heschel zt''l**, with a request for *matza* to give to the township's needy families. The *Rebbetzin* was busy and flustered in the kitchen with the last-minute bustle of preparations in the hours before the *Seder*, so someone else answered the door. Seeing a stack of *matzos* wrapped up in a napkin, the person who opened the door innocently gave them away and hurried back to work.

Puffing and steaming, the *Rebbetzin* came along soon after and saw that the *matzos* had vanished. She was appalled: these were none other than the select *erev Pesach matzos* which had been baked that same day with devout intentions, and with all manner of meticulous precautions against *chometz*, especially for the *Seder* table - her husband's own *shemura matza*!

She discovered soon enough what had happened, but it was too late to undo. She felt her heart sag; how could she tell her husband of the mishap and cause him angst? There was only one thing to do. She took a bundle of plain, ordinary *matzos*, baked well before *Yom Tov*, and deftly wrapped them up in the very same napkin, pretending to know nothing of the whole affair.

That same evening, the Apter Rov conducted his Seder table with the simple matzos his wife gave him. Nothing seemed out of the ordinary and the Seder was spectacular, as usual. The Rebbetzin breathed a sign of relief.

Soon after *Pesach* was over, the *tzaddik* was visited by an unfortunate couple seeking a divorce. "What makes you want to divorce your wife?" he asked the husband. The young man answered that his wife had refused his request to cook for him during *Pesach* in separate utensils without "*shruya*" - for it is the custom of certain *chassidim* and pious individuals to avoid allowing even baked *matza* to come in contact with water throughout the entire *Yom Toy*.

מעשה אבות .... סימן לבנים

שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל .... (שמות יב-ימ)

The village of Maad, in Hungary, was also known as Tokaj-Hegyalja. It was an area rich in grapes and vineyards, and was praised for its unique wines, especially Tokaj wine. These qualities attracted the Jews from Poland and Moravia, and the first Jewish community was established in the first half of the eighteenth century. Maad became renowned among the *kehillos* in Hungary and many scholarly *rabbanim* who lived in the town attracted *talmidim* to the great *Yeshiva* of Maad from all over the country. It became one of the famous *Torah* centers in all of Hungary and beyond.

The *Rav* and *Av Beis Din* during the mid-1800's was the *Gaon*, **R' Nosson Feitel Reinitz** *zt*"*l*, author of *Divrei Ranaf*. R' Nosson Feitel was busy all day with his communal obligations but after nightfall, when things settled down, he would light a candle and indulge in his most pleasurable activity: learning *Torah*. Everyone in town, Jew and Gentile alike, knew that the *Rav* was awake all night learning *Torah* and many took advantage of this opportunity to talk to him in learning.

The custom in many villages and towns in the old country was to hire a local villager to stand watch against intruders and outside attackers. he would roam the village at night, check all the stables and common areas. He would also be the time-keeper, and it was his duty to announce the hour of the night and when the sun was coming up. Most of these watchmen kept a personal watch on them but in the case of the watchman of Maad, he could not read time and had no use for a watch. How, then, did he announce the nightly hour and sunup? He would walk by the rabbi's house every few hours and knowing that R' Nosson Feitel was awake, would inquire through the window what time it was. The *Rav* always responded to him in a pleasant tone of voice with the correct time and the villager would then go around and call out the time.

This practice went on for years and the rabbi and the villager became friendly. R' Nosson Feitel even used this villager to sell the town's *chometz* each year. The man took his role seriously and would buy all the *chometz* from the *rabbi*. After *Yom Tov*, R' Nosson Feitel would return the money and always gave the man a little extra on account of his "cooperation."

One year, the local authorities bought a large town clock and placed it on the wall of the main building in the center square. They felt that there were too many discrepancies with the time and as their winemaking business was important and lucrative, it was necessary to have one standard for all. They instructed the night watchman that he must walk by the main building every hour and get his time directly from the clock. He was not to ask anyone else for the time nor could he get from a different source. His job depended on it. This put the simple villager in a bind. He had no idea how to tell time and apparently was unable to learn either. His system had been working for years and now, he would be unable to continue his job.

He ran to his friend, the rabbi, and poured out his simple tale of woe. "What can I do now," he asked, "how will I be able to get the time from the clock if I cannot read the clock at all?" R' Nosson Feitel thought about it for a moment and then hit upon a plan. Each night, the watchman should walk to the main building and remove the large clock and carry it to the rabbi's home, where R' Nosson Feitel would read the clock and tell him what time it is. That way, he could fulfill his duties and get the correct time. The villager thought it was a great idea and this is what he did.

It all worked great until one night, a few days before *Pesach*, when R' Nosson Feitel traveled out of town for a *simcha*. When the night watchman came by, lugging the big clock, the rabbi was nowhere to be found. There was no else around and he had no idea what time it was, so he started making up numbers. At 3:30 am, he announced it was 6:00 am, which everyone in town knows is the time to milk the cows. People woke up and things did not go as they were supposed to. It got really messy and many villagers were quite upset. When the townspeople learned that the watchman had mixed things up, they wanted to fire him and he was understandably upset. The very next day, he ran to R' Nosson Feitel and begged him to intercede. The rabbi handled the matter and got his job back, but that night, the watchman came by and told him, "Rabbi, you cannot go away even for one night. In fact, I'll pay you to stay." He then took out the money he was giving to buy the *chometz* and added the bonus he usually received after the holiday - to ensure the rabbi's "cooperation."

נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלקינו ורוח כל בשר תפאר ותרומם זכרך מלכנו תמיד ... (סדר הלל)

Chazal teach us the importance of gratitude from the *Makkos* in *Mitzrayim*. Since the Nile River protected *Moshe Rabbeinu* when he was thrown into it as a baby, he was not able to be the one to hit it, not for the plagues of blood or frogs. Rather, he had to instruct his brother Aharon to do it. The same idea applied to the *Makka* of lice and the ground could not be struck by Moshe as it enabled him to bury the Egyptian he had killed with the *Shem Hameforash*. This is all due to his all-important obligation of *hakaras hatov* to the Nile and to the ground itself.

Rabbi Alexander (Sender) Linchner *z*"*1*, the Founder of Boys Town Jerusalem, was born and raised in the United States, right after the turn of the 20th century. He was one of the few American *bochurim* to study at the great *yeshivos* of Eastern Europe before the Holocaust. During the course of his studies at the *Yeshivah* at Radin, Poland, he came under the direct, personal influence of the holy **Chofetz Chaim, R' Yisroel Meir Kagan** *zt*"*1*, and for the rest of his life, he always considered